

Χειμερινό εξάμηνο 2021-2022

ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΠΟΛΕΩΝ: ΕΥΡΩΠΗ, ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ, ΕΛΛΑΔΑ (18ΟΣ-20ΟΣ ΑΙ.)

ΜΑΧΑΙΡΑ ΑΝΝΑ – ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ ΛΗΔΑ (Συνδιδασκαλία)

Το σεμινάριο εξετάζει την ιστορία και ιστοριογραφία για το αστικό φαινόμενο στη νεότερη και σύγχρονη εποχή, στην Ευρώπη, την Οθωμανική Αυτοκρατορία και την Ελλάδα. Αναλυτικότερα θα εξεταστούν, στην ιστορική τους προοπτική, τα εξής ζητήματα:

1. Η ιστοριογραφία για τις πόλεις – διεπιστημονικές προσεγγίσεις στην πόλη.
2. Μορφές αστικών οικισμών. Από την προβιομηχανική στη βιομηχανική πόλη.
3. Πόλεις και ύπαιθρος.
4. Αρχεία για τη μελέτη των πόλεων, αρχεία πόλεων.
5. Δημογραφία της πόλης. Μετακινήσεις πληθυσμών - Εγκατάσταση της εργατικής δύναμης στην πόλη.
6. Πολεοδομία και χωρική οργάνωση της πόλης.
7. Η τεχνολογία της πόλης.
8. Η οικονομική ανάπτυξη: βιοτεχνία-βιομηχανία, υπηρεσίες, άτυπη οικονομία. Πόλεις της αποβιομηχάνισης.
9. Η πόλη ως τόπος συσσώρευσης- Μορφές αστικής οικονομίας.
10. Κοινωνικές χρήσεις του αστικού χώρου.
11. Η πόλη ως τόπος επαναστάσεων και εξεγέρσεων, επίκεντρο πολιτικών εξελίξεων.
12. Πόλεις σε πολιορκία, πόλεις σε πόλεμο.
13. Αναπαραστάσεις της πόλης (λογοτεχνία, κινηματογράφος, τέχνες).

Βαθμολογία

Η βαθμολογία διαμορφώνεται από:

- την προετοιμασία και ενεργητική συμμετοχή στο σεμινάριο, 25%
- την γραπτή παρουσίαση-σχολιασμό ενός αρχείου, 25%
- την προφορική παρουσίαση της μικρής ερευνητικής εργασίας, 10%
- την μικρή ερευνητική εργασία (περίπου 15-20 σελίδες), 40%

Η γραπτή παρουσίαση- σχολιασμός αρχείου και η μικρή ερευνητική εργασία είναι υποχρεωτικές. Πρέπει να «παίρνουν» και οι δύο εργασίες πάνω από τη βάση, για να θεωρείται η συμμετοχή σας στο σεμινάριο επιτυχής.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

α. Ξενόγλωσση

- Agulhon, Maurice (dir.), *La ville de l'âge industriel. Le cycle haussmanien*, Seuil, Paris 1988
- Bairoch, Paul, *De Jéricho à Mexico. Villes et économie dans l'histoire*, Gallimard, Paris 1985
- Briggs, Asa, *Victorian Cities*, Penguin, London 1968
- Clark Peter (ed.), *The European City and Green Space: London, Stockholm, Helsinki and St Petersburg 1850-2000*, Ashgate 2006
- Clark Peter, *The Oxford Handbook of Cities in World History*, Oxford 2013
- Cowan, A., and J. Steward (eds.), *The City and the Senses: Urban Culture since 1500*, Ashgate 2007

- Charle, Christophe & Daniel Roche (ed.), *Capitales culturelles, capitales symboliques. Paris et les expériences européennes*, Publications de la Sorbonne, Paris 2002
- Calabi, Donatella, *The Market and the City: Square, Street and Architecture in Early Modern Europe*, Ashgate 2004
- De Vries Jan, *European Urbanization, 1500-1800*, Harvard University Press 1984
- Dyos, Harold James & Michael Wolff (ed.), *The Victorian City. Images and Realities*, 2 vol., Routledge & Kegan Paul, London 1973
- Ealham, C. *Class, Culture and Conflict in Barcelona, 1898-1937*, Routledge 2005
- Hanhardt, Christina B., *Safe Space: Gay Neighborhood History and the Politics of Violence*, Durham: Duke University Press, 2013
- Hohenberg, Paul & Lynn Hollen Lees, *The Making of Urban Europe, 1000-1994*, Harvard University Press 1995
- Lees, Andrew and Lynn Hollen Lees, *Cities and the Making of Modern Europe, 1750-1914*, Cambridge University Press 2007
- Lepetit, Bernard, Christian Topalov (ed.), *La ville des sciences sociales*, Belin, Paris 2001
- Miller, Jaroslav, *Urban Societies in East-Central Europe, 1500-1700*, Ashgate 2008
- Pacione M., *Urban geography. A global perspective*, Λονδίνο 2005
- Palliser, D.M., Peter Clark, and M. Daunton (eds.), *The Cambridge Urban History of Britain*, v. 1-3, Cambridge University Press 2000
- Robert, Jean-Louis & Jay Winter, *Capital Cities at War. London, Paris, Berlin 1914-1919*, Cambridge University Press 1997
- Rodger, Richard, *The Transformation of Edinburg. Land, Property and Trust in the Nineteenth Century*, Cambridge University Press 2004
- Sassen, Saskia, *The Global City*, Princeton University Press, 1991
- Sheard, S, and H. Power (eds.), *Body and City: Histories of Urban Public Health*, Ashgate 2000
- Tarr, Joel, Dupuy, Gabriel (eds), *Technology and the Rise of the Networked City in Europe and America*, Temple University Press, Φιλαδέλφεια 1988

β. Ελληνόγλωσση

- BENEVOLO Leonardo, *Η πόλη στην Ευρώπη*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997.
- BERGERON Louis, RONCAYOLO Marcel, *Από την προβιομηχανική στη βιομηχανική πόλη*, ΕΜΝΕ – Μνήμων, Αθήνα 1984.
- BURGEL Guy, *Αθήνα, η ανάπτυξη μιας μεσογειακής πρωτεύουσας*, Εξάντας, Αθήνα 1976.
- BURGEL Guy, *Η σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη. 2. Από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο έως σήμερα*, Πλέθρον, Αθήνα 2007.
- ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ-ΓΕΡΟΥΛΥΜΠΟΥ Αλέκα, *Μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Θεσσαλονίκη και βορειοελλαδικές πόλεις στο τέλος του 19ου αιώνα*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2004

- ΚΟΤΖΑΓΕΩΡΓΗΣ Φωκίων, *Πρώιμη οθωμανική πόλη. Επτά περιπτώσεις από τον νοτιοβαλκανικό χώρο: Αδριανούπολη - Σέρρες - Καστοριά - Τρίκαλα- Λάρισα - Θεσσαλονίκη – Ιωάννινα*, Βιβλιόραμα, Αθήνα 2019.
- ΛΕΟΝΤΙΔΟΥ Λ., *Πόλεις της σιωπής. Εργατικός εποικισμός της Αθήνας και του Πειραιά 1909-1940*, Αθήνα 1989.
- ΛΟΥΚΟΣ Χρήστος, *Πεθαίνοντας στη Σύρο τον 19^ο αιώνα. Οι μαρτυρίες των διαθηκών*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2000
- ΜΑΛΟΥΤΑΣ Θ. (επιμ.), *Κοινωνικός και οικονομικός άτλας της Ελλάδας*. τ. 1: *Οι πόλεις*, ΕΚΚΕ- Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Αθήνα-Βόλος 2000. https://www.ekke.gr/publication_files/kinonikos-kai-ikonimikos-atlas-tis-elladas-tomos-1os-i-polis
- ΜΠΑΣΤΕΑ Ελένη, *Αθήνα 1834-1896: Νεοκλασική πολεοδομία και ελληνική εθνική συνείδηση*, Libro, Αθήνα 2008.
- ΡΙΝΟΛ Jean-Luc, *Ο κόσμος των πόλεων τον 19ο αιώνα*, Πλέθρον, Αθήνα 2000.
- ΡΙΝΟΛ Jean-Luc, WALTER François, *Η σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη. 1. Έως τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο*, Πλέθρον, Αθήνα 2007
- ΤΟΝΤΟΡΟΦ Ν., *Η βαλκανική πόλη 15^{ος} -19^{ος} αιώνας*, Θεμέλιο, Αθήνα 1986.
- ΧΑΝΔΡΙΝΟΣ Ιάσοντας, *Πόλεις σε πόλεμο 1939-1945: Ευρωπαϊκά αστικά κέντρα υπό γερμανική κατοχή*, Μωβ σκίουρος, Αθήνα 2018.

ΙΣΤΟΡΙΑ, ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Αγγλικός τίτλος: **HISTORY, A SOCIAL SCIENCE**

CONTEMPORARY HISTORIOGRAPHICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES

ΜΑΝΔΥΛΑΡΑ ANNA

Γενικές επισημάνσεις – Σκοπός του σεμιναρίου

Τα τελευταία τριάντα, τουλάχιστον, χρόνια, η ιστορία - όπως κάθε ζωντανή επιστήμη - επανεξετάζει τα επιστημολογικά θεμέλια του κλάδου της σε σχέση με νέα προβλήματα των μελετώμενων κοινωνιών, τα οποία οδηγούν σε αναθεώρηση του ιστορικού έργου· αναδεικνύονται, έτσι, νέοι τρόποι προσέγγισης των ζητημάτων, αλλά και νέα αντικείμενα έρευνας. Το κλίμα, το σώμα, ο μύθος, η γιορτή, η νοοτροπία, οι νέοι, η κινηματογραφική εικόνα, οι σφυγμομετρήσεις της κοινής γνώμης, το βιβλίο, τα εδέσματα, οι ασθένειες, ο θάνατος, οι τεχνικές, είναι μόνο μερικά από τα νέα πεδία έρευνας της παγκόσμιας ιστοριογραφικής παραγωγής. Ανάλογο είναι το ενδιαφέρον για νέες ιστορικές μεθόδους και για νέες αρχειακές πηγές ή για την διαμόρφωση μίας νέας οπτικής στη διερεύνηση γνωστού αρχειακού υλικού. Τέλος, η ιστορία ενδιαφέρεται όλο και περισσότερο για τον «εαυτό» της, δηλαδή για την ιστορία της ιστορίας, αλλά και για τον «παραγωγό» της τον ίδιο τον ιστορικό, ο οποίος, όπως σημειώνουν, οι Ζακ Λε Γκοφ και Πιερ Νορά «*όντας μάστορας στη δουλειά του (ο Marc Bloch το θεώρησε κανόνα)*, είναι πάντα πάρα πολύ – κι όχι απλώς όσο χρειάζεται – ένας άνθρωπος της τέχνης».

Το σεμινάριο θα μελετήσει τις σημαντικότερες ιστοριογραφικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις του 20ού αιώνα, τους μετασχηματισμούς, δηλαδή, των ιστορικών σπουδών, όχι μόνο ως εσωτερικές διεργασίες της ιστορικής επιστήμης, αλλά και σε σχέση με τις ευρύτερες κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές εξελίξεις.

Θα μας απασχολήσουν η κοινωνική ιστορία, η οικονομική ιστορία, οι μετασχηματισμοί της μαρξιστικής ιστοριογραφίας, η περίφημη σχολή των Annales, η ποσοτική και η σειραϊκή ιστορία, η μικροϊστορία, η ιστορία των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών, η κλειομετρία (ή νέα οικονομική ιστορία), η νέα πολιτισμική ιστορία, η ανθρωπολογική προβληματική, η γλωσσική «στροφή» κ.λπ.

Σε ένα δεύτερο, αλλά σημαντικότερο, επίπεδο, το σεμινάριο θα φέρει σε επαφή τους φοιτητές με έναν μεγάλο αριθμό ψηφιοποιημένων αρχείων της Ελλάδας και της Ευρώπης, ώστε να εξοικειωθούν με την χρήση και την ιστορική ανάλυση διαφορετικών πρωτογενών πηγών. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, θα παρουσιασθούν ενδιαφέρουσες παρεμβάσεις ιστορικών και αρχειονόμων από την πρόσφατη διημερίδα «Αρχεία και πολιτικές για την ιστορική έρευνα», την οποία διοργάνωσε ο Τομέας Ιστορίας Νεότερων Χρόνων, με το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Νεότερος και Σύγχρονος Κόσμος: Ιστορία, Λαογραφία, Ανθρωπολογία», του Πανεπιστημίου μας.

Πεδία Διαλέξεων

1. Η ανάδειξη της ιστορίας σε επαγγελματικό κλάδο κατά τον 19ο αιώνα - Η «αρχαιολογία» της Οικονομικής Ιστορίας και οι μεγάλοι στοχαστές
2. Η Οικονομική Κρίση του 1930 και η σύγχρονη Οικονομική Ιστορία - Η σχολή των Annales και η Μαρξιστική Κριτική
3. Η Ποσοτική Ιστορία ή μια Ιστορία των Σειρών - Η Ιστορία των Επιχειρήσεων και των Επιχειρηματιών
4. Η Ιστορική Κοινωνική Επιστήμη και η Μικροϊστορία
5. Η Κλειομετρία ή Νέα Οικονομική Ιστορία - Η «Παν-Ευρωπαϊκή» προσέγγιση της Οικονομικής Ιστορίας
6. Η νέα Πολιτισμική Ιστορία
7. Η ανθρωπολογική προβληματική
8. Η πρόκληση του μεταμοντερνισμού και η γλωσσική «στροφή»
9. Όψεις της Ελληνικής Ιστοριογραφίας κατά τον 19ο και τον 20ό αιώνα: «να διασώσουμε την Ιστορία από το Έθνος»;
10. Αρχεία και Πολιτικές για την ιστορική έρευνα 1
11. Αρχεία και Πολιτικές για την ιστορική έρευνα 2
12. Αρχεία και Πολιτικές για την ιστορική έρευνα 3
13. Αρχεία και Πολιτικές για την ιστορική έρευνα 4

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Ζακ Λε Γκοφ – Πιερ Νορά, *Το έργο της Ιστορίας*, Εκδόσεις Ράππα, Αθήνα 1981, τόμος Α, Β, Γ.
- Francois Dosse, *Η Ιστορία σε Ψίχουλα. Από τα Annales στη «Νέα Ιστορία»*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 1993.
- Γκέοργκ Ίγκερς, *Νέες Κατευθύνσεις στην Ευρωπαϊκή Ιστοριογραφία*, Εκδόσεις Γνώση, Αθήνα 1991.
- Γκέοργκ Ίγκερς, *Η Ιστοριογραφία στον 20ό αιώνα*, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 2006.
- Carlo Cipolla, *Between Two Cultures. An Introduction to Economic History*, Norton & Company, New York-London 1991.

- Άννα Μανδουλαρά, *Η διπλή ζωή της Οικονομικής Ιστορίας. Θέματα Ευρωπαϊκής Ιστοριογραφίας*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 2008.
- *Αρχεία και πολιτικές για την ιστορική έρευνα*, Πρακτικά επιστημονικής διημερίδας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, (υπό έκδοση)
- White, Hayden. 1973. *Metahistory. The Historical Imagination in Nineteenth Century Europe*. Βαλτιμόρη και Λονδίνο: The Johns Hopkins University Press.
- Williams, Raymond. 1994. *Κουλτούρα και ιστορία*, μτφρ. Βενετία Αποστολίδου. Αθήνα: Γνώση.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ: ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^ο ΚΑΙ ΤΟΝ 20^ο ΑΙΩΝΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Περιγραφή μαθήματος

Σκοπός του μαθήματος είναι να εστιάσει την προσοχή του στην ανάλυση των δομών της κοινωνικής πραγματικότητας κατά την χρονική περίοδο του 19ού αιώνα αλλά και του 20ού.

Αναλυτικότερα, στο μάθημα θα εξετασθούν ζητήματα, τα οποία σχετίζονται με την διαμόρφωση της πολιτικής πραγματικότητας και τη λειτουργία της μετανάστευσης και ευρύτερα τις κοινωνικές μεταβολές σε τοπικό χαρακτήρα. Επίσης θα εξετασθούν ζητήματα που σχετίζονται με τις μεταβλητές προσαρμογής και εξέλιξης της ληστείας. Στην ίδια κατεύθυνση θα μας απασχολήσουν θέματα που αφορούν την εκπαιδευτική πραγματικότητα, την οικονομική ανάπτυξη και εν τέλει τις κοινωνικές διαστάσεις του φαινομένου του Ελληνικού ευεργετισμού.

Για την προσέγγιση πτυχών των ανωτέρω ζητημάτων θα αξιοποιηθεί η διάθεση των πηγών, πρωτογενών ή δευτερογενών (εφημερίδες, έγγραφα, κ.λπ.) και θα προσφύγουμε στην χρήση των ευρισκομένων αρχείων. Συνεπώς, σκοπός του μαθήματος είναι να προσεγγίσει ιστορικά και συγκριτικά τα αρχειακά κείμενα και να αναδείξει μέσα από αυτά το επίπεδο των κοινωνικών σχέσεων, όπως αυτές διαμορφώθηκαν κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

Προγραμματίζονται επισκέψεις σε αρχεία και βιβλιοθήκες των Ιωαννίνων και των Αθηνών.

Η βαθμολογία διαμορφώνεται με βάση την προετοιμασία και ενεργητική συμμετοχή στο σεμινάριο, την προφορική παρουσίαση- σχολιασμό ενός βιβλίου και την εκπόνηση της γραπτής ερευνητικής εργασίας.

Εισαγωγική Βιβλιογραφία:

- Έφη Αβδελά / Αγγέλικα Ψαρά, *Ο φεμινισμός στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου, Μία ανθολογία*, Αθήνα 1985.
- Νίκος Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922 - 1974, Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Αθήνα 1995.
- Νικόλαος Α. Αναστασόπουλος, *Η ληστεία στο ελληνικό κράτος (μέσα 19ου - αρχές 20ού αι.)*, Αθήνα 2018.
- Νικόλαος Α. Αναστασόπουλος, *Από τη σφαγή της Χίου στην έξοδο του Μεσολογγίου*, Αθήνα 2021.
- Σ. Ασδραχάς, *Ιστορική έρευνα και ιστορική παιδεία*, Αθήνα 1982.

- Θάνος Μ. Βερέμης, Γιάννης Σ. Κολιόπουλος, Ιάκωβος Δ. Μιχαηλίδης, *1821 η δημιουργία ενός έθνους – κράτους*, Αθήνα 2018.
- Γιώργος Β. Δερτιλής, *Ιστορία της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας 1750 - 2015*, Ηράκλειο Κρήτης 2018.
- Margaret E. Kenna, *Η κοινωνική οργάνωση της εξορίας, πολιτικοί κρατούμενοι στον Μεσοπόλεμο*, Αθήνα 2004.
- Κώστας Κόμης, *Σύναμμα, Κοινωνικές Δομές και Όψεις του Νεοελληνικού Χώρου: Πόλεις, Πληθυσμιακές μετακινήσεις, Μηχανισμοί κυριαρχίας και άλλα σχετικά ζητήματα*, Ιωάννινα 2007.
- Κώστας Π. Κωστής, *Τα κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας. Η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους 18ος-21ος αιώνας*, Αθήνα 2018.
- Ε.Χ. Καρρ, *Τι είναι η ιστορία*, Αθήνα 1984
- Αντώνης Λιάκος, *Ο ελληνικός 20ός αιώνας*, Αθήνα 2019.
- Σπύρος Μαρκέτος, *Πώς φίλησα τον Μουσσολίни! Τα πρώτα βήματα του ελληνικού φασισμού*, τόμ. Ι, Αθήνα 2006.
- -Mark Mazower, *Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του μεσοπολέμου*, (μτφ. Σπύρος Μαρκέτος), Αθήνα 2002.
- Γιώργος Θ. Μαυρογορδάτος, Χρήστος Χ. Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός*, Αθήνα Κρήτη 1992.
- Ιάκωβος Δ. Μιχαηλίδης, *Μικρασιατική καταστροφή*, Αθήνα 2018.
- Ηλίας Νικολακόπουλος, *Η καχεκτική δημοκρατία. Κόμματα και εκλογές 1946 – 1967*, Αθήνα 2001.
- Σπυρίδων Γ. Πλουμίδης, *Τα μυστήρια της Αιγίδος Το μικρασιατικό ζήτημα στην ελληνική πολιτική (1891-1922)*, Αθήνα 2016.
- Ν. Γ. Σβορώνος, *Επισκόπηση της Νεοελληνικής ιστορίας*, Αθήνα 1994.
- Σπύρος Τζόκας, *Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα στα τέλη του 19ου αιώνα*, Αθήνα 1998.
- Ευάνθης Χατζηβασιλείου, *Ελληνικός φιλελευθερισμός Το ριζοσπαστικό ρεύμα, 1932-1979*, Αθήνα 2010.
- Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Όψεις πολιτικής και Οικονομικής ιστορίας 1900 - 1940*, Αθήνα 2009.

«ΕΜΕΙΣ» ΚΑΙ ΟΙ «ΑΛΛΟΙ»: Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ (15^{ος}-19^{ος} ΑΙ.)

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Περίγραμμα μαθήματος:

Στο μεταπτυχιακό αυτό σεμινάριο θα προσεγγίσουμε ελληνικά κείμενα των χρόνων της οθωμανικής κυριαρχίας στον ελληνικό χώρο μέσα από την οπτική γωνία της εικόνας που δίνουν για τους Οθωμανούς Τούρκους. Η εικόνα του "Άλλου" θεωρείται από τους ιστορικούς και τους κοινωνιολόγους ως μία από τις αφετηρίες για τη μελέτη

των στερεοτύπων που επικρατούσαν στην κοινωνία, σε μία δεδομένη ιστορική περίοδο. Μ' αυτή την έννοια, ο τρόπος με τον οποίο προσλαμβάνονται και παρουσιάζονται οι Οθωμανοί Τούρκοι στα ελληνικά κείμενα θα μπορούσε, ταυτόχρονα, να αποτελέσει ένα από τα σημεία εκκίνησης για τη μελέτη των νοοτροπιών (mentalités) και των αντιλήψεων της ίδιας της ελληνικής κοινωνίας των χρόνων της οθωμανικής κυριαρχίας. Όπως είναι φυσικό, στα κείμενα αυτής της περιόδου οι αναφορές στον τουρκικό λαό είναι πολλές και ποικίλουν από συγγραφέα σε συγγραφέα. Ωστόσο, ο κεντρικός άξονας που τα διαπερνά μπορεί να εκφραστεί με το διπολικό σχήμα "Εμείς" (δηλαδή οι Έλληνες) και οι "Άλλοι" (δηλαδή οι Οθωμανοί), το οποίο παραπέμπει σε δύο κοινωνίες: στην κοινωνία των κατακτητών και στην κοινωνία των κατακτημένων. Σε δύο κοινωνίες, δύο λαούς που τους χώριζαν πολλά, τους «ένωνε» όμως η κοινή γη στην οποία κατοικούσαν. Έλληνες και Τούρκοι ζούσαν, συχνά, δίπλα δίπλα, ιδίως στα χωριά με μεικτό πληθυσμό. Συγκρούστηκαν όμως πολλές φορές μεταξύ τους σκληρά στη διάρκεια των επαναστάσεων. Η υποδεέστερη (νομικά) θέση των χριστιανών υπηκόων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, με όλες τις αρνητικές συνέπειές της στην καθημερινή τους ζωή, και η εθνοτική - θρησκευτική ετερότητα συνιστούν τους δύο πιο καθοριστικούς παράγοντες που δημιουργούν την εικόνα των Οθωμανών Τούρκων ως κατεξοχήν "Άλλων", "ξένων" και "εχθρών". Όμως αυτές οι διαφορές δεν εμπόδιζαν -a priori και πάντα- την ειρηνική συνύπαρξη και «συμβίωση» των δύο λαών (ιδίως στις περιπτώσεις μεικτών γάμων ή άμεσης γειτνίασης των κατοικιών), που μοιράζονταν, συχνά, λίγο πολύ τα ίδια προβλήματα. Όπου υπήρχε «συμβίωση», αυτή συντέλεσε στη δημιουργία μιας καλύτερης εικόνας του ενός για τον άλλο. Δεν είναι δε σπάνιες οι περιπτώσεις όπου ένας Τούρκος δεν θεωρείται εχθρός, αλλά φίλος και πρόσωπο αγαπητό. Ένα ιδιαίτερο πεδίο παρατήρησης του διπολικού σχήματος "Εμείς" και οι "Άλλοι" συνιστούν οι χριστιανοί που εξισλαμίστηκαν, δηλαδή αυτοί που «τούρκεψαν», σύμφωνα με τον γλωσσικό κώδικα της εποχής εκείνης. Η περίπτωση των εξισλαμισμένων μπορεί να χρησιμεύσει ως ένα πολύ καλό παράδειγμα για να μελετήσουμε τον τρόπο με τον οποίο σχηματίζονται και λειτουργούν οι ετερότητες· το τι σημαίνει ο "Άλλος" ή ο "ξένος". Να κατανοήσουμε πώς ένα άτομο, που ανήκε μέχρι χθες στην χριστιανική κοινότητα, με την οποία διαμοιραζόταν ένα κοινό σύστημα αξιών (θρησκεία, κουλτούρα, ιστορική μνήμη, γλώσσα κλπ.) γίνεται ξαφνικά ή προοδευτικά γι' αυτήν ο "Άλλος", μάλιστα σε καταστάσεις εντάσεων ο εχθρός, μετέχοντας, λιγότερο ή περισσότερο, σ' ένα διαφορετικό σύστημα αξιών, σε μία νέα κοινότητα, έστω και αν χριστιανοί και εξισλαμισμένοι, συχνά συμβίωναν σε ορισμένα χωριά ή στις πόλεις.

Ύστερα από μία εισαγωγή, στην οποία θα δούμε σχετικές με την εικόνα του "Άλλου" μελέτες και θα εξετάσουμε τις έννοιες «Άλλος», «εθνικά στερεότυπα», «εθνική ταυτότητα», «ετερότητα», «παράσταση», «εικόνα» κλπ., θα δούμε ποια εικόνα σχημάτισαν για τους Οθωμανούς Τούρκους οι ιστορικοί της Άλωσης (Φραντζής, Δούκας, Κριτόβουλος και Χαλκοκονδύλης). Εν συνεχεία θα μελετήσουμε αντιπροσωπευτικά κείμενα της περιόδου μετά την Άλωση προκειμένου να δούμε

ποια είναι η εικόνα μας δίνουν για τους Οθωμανούς, η οποία εξέφραζε, εν πολλοίς, τις πεποιθήσεις όλου του ελληνικού λαού για τους Οθωμανούς και για την οθωμανική εξουσία. Θα διερευνήσουμε τους κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες που δημιούργησαν αυτή την εικόνα ή, πιο σωστά, τις ποικίλες εικόνες, καθώς και τους κοινούς τόπους αυτών των κειμένων, με στόχο να δούμε αν και σε ποιο βαθμό η εικόνα αυτή είναι αντικειμενική. Θα μελετήσουμε λοιπόν, ενταγμένα στη συγκεκριμένη κάθε φορά ιστορική συγκυρία της συγγραφής τους, τις *Εκκλήσεις* που έστειλαν Έλληνες λόγιοι ή κληρικοί σε ηγεμόνες της Δύσης για την απελευθέρωση της Ελλάδας, τον *Θρήνο για την άλωση της Πόλης* του Θεόδωρου Γεωργιλά και άλλους *θρήνους* για την Άλωση, το *Χρονικό του παπά Συναδινού των Σερρών* (πρώτο μισό του 17ου αι.), τις *Επιστολές* του μεγάλου δάσκαλου Αναστάσιου Γόρδιου (τέλη 17^{ου} – αρχές 18^{ου} αι.), τον *Θρήνο για την πτώση της Πελοποννήσου* του Μάνθου Ιωάννου (1715), τα έργα του Νεκτάριου Τέρπου και του Κοσμά του Αιτωλού (18ος αι.), τα *Απομνημονεύματα* των αγωνιστών του '21 (Ν. Κασομούλη, Θ. Κολοκοτρώνη, Φ. Φωτάκο, Ιω. Μακρυγιάννη, Π. Παπατσώνη, Θ. Ρηγόπουλο, Χρ. Περραιβό κ. ά), έργα ιστορικών της Επανάστασης (Α. Φραντζή, Μ. Οικονόμου και Ιω. Φιλήμονα), που γεννήθηκαν και πέρασαν ένα μέρος της ζωής τους στα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας, κείμενα πρωταγωνιστών του ελληνικού Διαφωτισμού (Αδ. Κοραή, Ρήγα Βελεστινλή, *Ελληνική Νομαρχία*), την εικόνα που δίνει για τους Οθωμανούς Τούρκους ο γνωστός Φαναριώτης πολιτικός Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, καθώς και ορισμένα από τα ανώνυμα λαϊκά δημιουργήματα (δημοτικά τραγούδια και παροιμιακό λόγο).

Επιλεγμένη βιβλιογραφία

- Βόγλη Ελπίδα, «Έλληνες το γένος». *Η ιθαγένεια και η ταυτότητα στο εθνικό κράτος των Ελλήνων (1821-1844)*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2007.
- Bourthis Richard et Leyens Jacques-Philippe, *Stéréotypes, discrimination et relations intergroupes*, éd. Margdaga, Λιέγη 1994.
- Ειδικό αφιέρωμα του περιοδικού *Journal of Mediterranean Studies* 5/2 (Malta 1995).
- Ειδικό αφιέρωμα του περιοδικού *Etudes Balkaniques* 30/31 (Σόφια 1994).
- Ζωγράφος Αν., «Η παράσταση του "Τούρκου" στους ιστορικούς της Άλωσης: σημειωτική περιήγηση», *Τα Ιστορικά* τόμ. 8/τεύχ. 14-15 (Ιούνιος-Δεκέμβριος 1991), σ. 17-44.
- Μήλας Ηρ., *Εικόνες Ελλήνων και Τούρκων: σχολικά βιβλία - ιστοριογραφία - λογοτεχνία και εθνικά στερεότυπα*, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2001.
- Νικολάου Γ., «"Εμείς" και οι "Άλλοι": η παράσταση του Τούρκου στα Απομνημονεύματα των Ελλήνων αγωνιστών του Αγώνα της ανεξαρτησίας (18ος - πρώτες δεκαετίες του 19ου αι.)», *Πρακτικά του Α' Διεθνούς Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών (Βερολίνο 2-4 Οκτ. 1998)*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999, τ. Β', σ. 421-438.

- Said Edward, *Orientalism*, Νέα Υόρκη 1979 (ελληνική μτφρ., *Οριενταλισμός*, Αθήνα 1996).
- Soykut M., *Image of the "Turk" in Italy: a history of the "orther" in early modern Europe, 1453-1683*, Βερολίνο 2001.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ

ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Περίληψη

Το μάθημα-σεμινάριο ασχολείται με την εξέλιξη των ιδεών και την ανάπτυξη των βασικών θεωρητικών ρευμάτων στο χώρο της Λαογραφίας και της Ανθρωπολογίας από τη γένεσή τους μέχρι σήμερα. Παράλληλα παρουσιάζονται οι ανάλογες μεθοδολογικές εξελίξεις με αναφορά σε συγκεκριμένα παραδείγματα. Έμφαση δίνεται στις σύγχρονες ανθρωπολογικές προσεγγίσεις με εφαρμογές στην επιτόπια εθνογραφική έρευνα με συμμετοχική παρατήρηση. Πραγματοποιείται επίσης μία πενθήμερη αποστολή σε χωριά της Ελλάδας ή της Αλβανίας, με σκοπό την άσκηση των φοιτητών στην επιτόπια έρευνα. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο πλαίσιο συλλογικών και ατομικών εργασιών.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Michael Herzfeld, Πάλι δικά μας. Λαογραφία, ιδεολογία και η διαμόρφωση της σύγχρονης Ελλάδας, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2002
- Δήμητρα Γκέφου-Μαδιανού, Πολιτισμός και Εθνογραφία, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999
- Philip Smith, Πολιτισμική Θεωρία, Κριτική, Αθήνα, 2006
- Pertti J. Anttonen, Η παράδοση μέσα από τη νεωτερικότητα. Μεταμοντερνισμός και έθνος-κράτος στην επιστήμη της Λαογραφίας, Πατάκης, Αθήνα, 2018
- Β. Νιτσιάκος- Π. Ποτηρόπουλος (επιμ.), Λαογραφία και Ανθρωπολογία, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2018
- Cl. Geertz, Η ερμηνεία των πολιτισμών, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2003
- Άννα Λυδάκη, Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής έρευνας, Καστανιώτης, 2012
- Jean Copans, Η επιτόπια εθνολογική έρευνα, Gutenberg, Αθήνα, 2004

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΑ

ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΜΑΡΙΛΕΝΑ

Περίληψη μαθήματος:

Μεταπτυχιακό σεμινάριο με ερευνητικό και διαδραστικό χαρακτήρα, όπου η εθνογραφική έρευνα πεδίου και τα εθνογραφικά-λαογραφικά αρχεία παρουσιάζονται

μέσα από τη δυναμική της συμπληρωματικότητάς τους στη μελέτη του λεγόμενου λαϊκού πολιτισμού. Αντικείμενο των παραδόσεων αποτελούν, αφενός, η ιστορία της ελληνικής λαογραφίας στα εθνικά και διεθνή της συμφραζόμενα με την οργάνωση των λαογραφικών αρχείων γενικότερα στην Ευρώπη, και, αφετέρου, παρουσιάζεται η μεθοδολογική συμβολή των κοινωνικών επιστημών στη διεξαγωγή της έρευνας πεδίου. Παράλληλα με τις αναφορές στην ιστορία της ελληνικής λαογραφίας και την ανασκόπηση βασικών «στιγμών» της ανθρωπολογικής θεωρίας, οι φοιτητές διεξάγουν τη δική τους έρευνα, είτε στο πεδίο είτε στο αρχείο, και ενημερώνουν το μάθημα καταθέτοντας τη δική τους εμπειρία και αποκτώμενη γνώση. Η συμμετοχή τους στο μάθημα ολοκληρώνεται με τη συνολική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνάς τους, και αξιολογούνται μετά την παράδοση της σχετικής γραπτής εργασίας. Κύριος μαθησιακός στόχος του σεμιναρίου, είναι η ολοκλήρωση μίας ερευνητικής πρότασης από τον αρχικό σχεδιασμό της έως την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της.

- **Σύνοψη ενδεικτικής βιβλιογραφίας**
- Bryman Alan, *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας*, Gutenberg, Αθήνα 2017.
- Γκέφου - Μαδιανού Δήμητρα, *Πολιτισμός και Εθνογραφία: από τον εθνογραφικό ρεαλισμό στην πολιτισμική κριτική*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2011.
- Λυδάκη Άννα, *Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής έρευνας*, Καστανιώτης, Αθήνα 2001.
- Μέγας Γεώργιος, «Ζητήματα Ελληνικής Λαογραφίας», Ανάτυπον εκ της *Επετηρίδος του Λαογραφικού Αρχείου* 1939, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 1975.
- Νιτσιάκος & Ποτηρόπουλος (επιμ.), *Λαογραφία και Ανθρωπολογία - μια συμβολή στο διάλογο*, Σιδέρης, Αθήνα 2018.
- Σπυριδάκης Γ.Κ., «Οδηγία προς Συλλογήν Λαογραφικής Ύλης», Ανάτυπον εκ της *Επετηρίδος του Λαογραφικού Αρχείου* - τόμος 13&14 (1960-1961), Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 1962.
- Φίλιας Βασίλης (επιμ.), *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*, Σπουδαστήριο κοινωνιολογίας ΠΑΣΠΕ & Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Gutenberg, Αθήνα 1977.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΑΜΑΤΑ:

ΑΡΧΑΙΟ ΔΡΑΜΑ, ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΙΩΝ, ΧΟΡΟΣ, ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ, ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

ΔΑΛΙΑΝΟΥΔΗ ΕΙΡΗΝΗ (PENATA)

Περίληψη:

Στο εν λόγω σεμιναριακό μάθημα ερμηνεύονται ο ρόλος και η λειτουργία της μουσικής, ως δομικό, ενδο-διηγητικό και εξω-διηγητικό ηχοτοπίο, μέσα στα θεάματα:

- **αρχαίο δράμα**
- **λαϊκό θέατρο:** Καραγκιόζης
- **κινηματογράφος:** Παλιό Εμπορικό Κινηματογράφο, Νέο Ελληνικό Κινηματογράφο, Ethnic κινηματογράφο, **ντοκιμαντέρ** τεκμηρίωσης
- **χορός:** χοροθέατρο, μπαλέτο και
- **τηλεόραση:** ιδιωτική και κρατική τηλεόραση

Στο μάθημα δίνονται οι βασικές θεωρητικές αρχές για τη χρήση και τη λειτουργία της μουσικής στα θεάματα, ως δομικό και αισθητικό στοιχείο. Η μουσική στις παραστατικές τέχνες (θέατρο, χορός, χορόδραμα, κινηματογράφος) εξετάζεται μέσα

στο πολιτισμικό πλαίσιο/ συγκείμενο κάθε τέχνης, όπως και της κοινωνίας
χωροχρονικά· **εξετάζεται δηλαδή ως μέσο αντανάκλασης των κοινωνικών δομών,
ηθών και πολιτισμικών πρακτικών μιας κοινωνίας.**

Στην τηλεόραση η μουσική εξετάζεται **ως μέσο ψυχαγωγίας** (μουσικές ψυχαγωγικές εκπομπές), **εκπαίδευσης** (εκπαιδευτικές μουσικές εκπομπές), **λαογραφικής προσέγγισης** («αλάτι της γης», «από τόπο σε τόπο» κ.ά.) και **ως θέαμα αυτό καθαυτό** (“X factor”, “Music Idol” κ.ά.)

Τα βασικά ερμηνευτικά εργαλεία είναι από τις επιστήμες της (Εθνο)Μουσικολογίας, της Κοινωνιολογίας της Μουσικής, της Λαογραφία και των Ψηφιακών Μέσων. Όλα τα μαθήματα υποστηρίζονται από έγκριτη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία και συνοδεύονται από οπτικο-ακουστικό υλικό (PPT, DVDs, CDs), όπως και το ντοκιμαντέρ τεκμηρίωσης λόγου με ηχητικό υλικό «*Η ιστορία της ελληνικής μουσικής από την αρχαιότητα ως σήμερα*», Δαλιανούδη (2017-2018). (Δωρεάν μέσω Ευδόξου: 82158653 <https://service.eudoxus.gr/search/#s/H%20ιστορία%20της%20μουσικής/0>)

Μαθησιακοί στόχοι:

- ✓ Η κατανόηση του διαφορετικού ρόλου της μουσικής ανάλογα με το είδος θεάματος και εν τέλει του τελικού οπτικο-ακουστικού αποτελέσματος
- ✓ Η εποπτική γνώση της χρήσης της μουσικής σε όλα τα είδη επιτελεστικών/ παραστατικών τεχνών: **θέατρο** (αρχαίο δράμα, θέατρο σκιών), **χορός** (μπαλέτο, χοροθέατρο), **κινηματογράφος** (Π.Ε.Κ., Ν.Ε.Κ., ethnic film, ντοκιμαντέρ), όπως και **τηλεόρασης**.
- ✓ Η σύνδεση της **μουσικής με την κοινωνία, ως μέσο αντανάκλασης των κοινωνικών δομών και ιδεολογικών πεποιθήσεων**
- ✓ Η ολιστική διεπιστημονική προσέγγιση και συλλειτουργία της μουσικής ως τέχνης μέσα σε άλλες τέχνες.

Τρόπος εξέτασης: με γραπτή εργασία στο τέλος του εξαμήνου.

Εκπαιδευτική δραστηριότητα: ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ: Θεατρικές και μουσικές παραστάσεις σε Γιάννενα και Αθήνα.

Βασική βιβλιογραφία:

1. Chion, Michel (1995), *La musique au cinéma*, Fayard
2. Μυλωνάς, Κώστας (1998), *Μουσική και Κινηματογράφος*, Κέδρος
3. Μυλωνάς, Κώστας (1999), *Μουσική και ελληνικός κινηματογράφος*, Κέδρος
4. Μπαρμπούση, Βάσω (2014), *Η τέχνη του χορού στην Ελλάδα τον 20ό αιώνα*, Gutenberg
5. Ιερωνυμίδης, Μιχάλης (1998), *Πίσω από τον μπερντέ. Ηχητικά και οπτικά τεχνάσματα στο ελληνικό θέατρο σκιών*, Άμμος
6. Βαλούκος, Στάθης (2018), *Ιστορία της ελληνικής τηλεόρασης (1960-2018)*, Αιγόκερως

Πιο αναλυτική ειδική βιβλιογραφία θα δίνεται σε κάθε θεματική ενότητα (παραστατική τέχνη).

ΕΠΙΤΕΛΕΣΗ, ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΑΣΠΑΣΙΑ (ΣΙΣΣΥ)

Γενικές επισημάνσεις – Σκοπός του σεμιναρίου

Στο μεταπτυχιακό αυτό σεμινάριο θα διερευνήσουμε τη δυναμική πολλαπλότητα που χαρακτηρίζει τη διαφοροποίηση και ταυτόχρονα το συσχετισμό των εννοιών της επιτέλεσης (performance) και της επιτελεστικότητας (performativity). Θα επιχειρήσουμε να ιχνογραφήσουμε την τελεστική και επιτελεστική διάσταση του πολιτισμού, έτσι όπως αποτυπώνεται στο πλαίσιο διαφόρων πεδίων όπως, η κοινωνική ανθρωπολογία, οι λαογραφικές σπουδές, το θέατρο, η λογοτεχνική και πολιτισμική κριτική, και η φιλοσοφία.

Αναφερόμενη σε μια ευρεία γκάμα της ανθρώπινης δράσης η επιτέλεση φαίνεται να εξέρχεται από την αποκλειστικότητα της σκηνής, του θεάτρου και της τελετουργίας (ιερής και κοσμικής) ή τις σαφώς ορισμένες μορφές του εκφραστικού πολιτισμού, και να εισέρχεται στο πεδίο της καθημερινής ζωής, του παιχνιδιού, της πολιτικής δράσης, των κοινωνικών ρόλων, της μίμησης, της γλώσσας, καταλύοντας εμφανώς τα όρια που διαχωρίζουν την επιτέλεση από τη μη επιτέλεση, την τέχνη από τη μη τέχνη. Συχνά εξάλλου η έννοια της επιτέλεσης έρχεται να μας «μιλήσει» για πεδία που μας ορίζουν «οντολογικά», όπως το φύλο μας ή η σεξουαλικότητα και η εθν(ικ)ότητά μας, και που φαινομενικά τουλάχιστον προϋποθέτουν «ουσίες» και όχι «επιτελέσεις».

Στο ακαδημαϊκό πεδίο η έννοια της επιτέλεσης αναδεικνύεται ως ιδιαίτερα δημοφιλής τα τελευταία χρόνια και το έντονο ενδιαφέρον γι' αυτήν φαίνεται να αντανακλά μια σημαντική επιστημολογική μετατόπιση από το πολιτισμικό «τι» στο πολιτισμικό «πώς», από τι «τι» των επιτελεστικών δραστηριοτήτων στο «πώς» των επιτελεστικών συμπεριφορών, από το «συμβάν» στη «δράση».

Εκκινώντας από το «είναι» της επιτέλεσης, «παραδοσιακά» πεδία, όπως για παράδειγμα αυτό της τελετουργίας, των «πολιτισμικών επιτελέσεων» και της προφορικής λογοτεχνίας, το σεμινάριο θα διερευνήσει στη συνέχεια τη σημαίνουσα αυτή μετατόπιση εστιάζοντας στις πολυάριθμες επιτελέσεις της καθημερινής ζωής, και στον τρόπο που δημιουργούν «πεποιθήσεις» – δημιουργούν τις κοινωνικές πραγματικότητες τις οποίες διαδραματίζουν. Σε αυτή μας την πορεία θα έρθουμε αντιμέτωποι και θα επιχειρήσουμε να συνδιαλλαγούμε με σημαντικότερα ζητήματα, όπως τα ακόλουθα:

Με ποιον τρόπο τα κοινωνικά υποκείμενα διακρίνουν αυτό που ονομάζουμε “καθημερινό” ή “πραγματικό” από το “τελετουργικό”, το “θεατρικό”, το “πλασματικό”, το «επιδεικνυόμενο»; Ποια η σχέση μεταξύ «πραγματικότητας», «μίμησης» και «αναπαράστασης»; Ποιος επενδύει σε τέτοιες μορφές διάκρισης, πώς και γιατί; Ποιος τις αμφισβητεί; Και αντίστροφα ποιες είναι οι υλικές, κοινωνικές ή επιτελεστικές δια-συνδέσεις μεταξύ της επιτέλεσης και των άλλων πεδίων της κοινωνικής ζωής; Πώς και γιατί μια επιτέλεση παράγει μια αίσθηση του «πραγματικού»; Πώς οι επιτελέσεις και η επιτελεστικότητα αυτών σχετίζονται με την παραγωγή κοινωνικών ταυτοτήτων, εξουσίας, χώρων κλπ; Πώς, επιπλέον, πολιτισμικά διαφοροποιημένες και ιστορικά ιδιαίτερες ταυτοτικές κατηγορίες, όπως το φύλο, η σεξουαλικότητα, η εθνότητα, η φυλή «επιβάλλουν» και «εγγράφουν» στην επιτέλεση

τους κοινωνικές συνθήκες, ιδεολογίες, αισθητικά πρότυπα και ευρύτερα συστήματα γνώσης και εξουσίας;

Πεδία Διαλέξεων

- Τι είναι επιτέλεση
- Τελετουργία και Παιγνίδι
- Πολιτισμικές Επιτελέσεις
- Θέατρο- αντιθέατρο- καθημερινότητα
- Επιτελεστικότητα και γλώσσα- ομιλιακά ενεργήματα
- Οι πολιτικές της επιτέλεσης
- Επιτελώντας το φύλο και τη σεξουαλικότητα
- Επιτελώντας την εθν(ικ)ότητα
- Επιτελώντας τη φυλή

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Austin, J. L. (2003). *Πώς να κάνουμε πράγματα με τις λέξεις*. Αθήνα : Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Bauman, R. (1975) "Verbal Act as Performance". *American Anthropologist* 77 (2), pp. 302-311
- Bhabha, H. (1984). "Of Mimicry and Man: The ambivalence of colonial discourse".
- *October*, Vol. 28, *Discipleship: A Special Issue on Psychoanalysis*.
- Butler, J. (2009). *Αναταραχή Φύλου: ο φεμινισμός και η ανατροπή της ταυτότητας*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Carlson, M. (2014). *Performance: μια κριτική εισαγωγή*. Αθήνα: Παπαζήσης
- Certeau, de M. (2010). *Επινοώντας την καθημερινή πρακτική: η πολύτροπη τέχνη του πράττειν*. Αθήνα: Σμίλη
- Derrida, J. (2003). *Η γραφή και η διαφορά*. Αθήνα: Καστανιώτης
- Diamond, E. (1989) «Mimesis, mimicry, and the 'true-real'», *Modern Drama*, 32, σελ. 58-72
- Goffman, E. (2006). *Η παρουσίαση του εαυτού στην καθημερινή ζωή*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Huizinga, J. (1989). *Ο άνθρωπος και το παιχνίδι: Homo Ludens*. Αθήνα: Γνώση
- Phelan, P. (1993) "The ontology of performance: representation without reproduction" στο *Unmarked: The Politics of Performance*. New York: Routledge, σελ. 146-166
- Schechner, R. (2002). *Performance Studies: An Introduction*. London: Routledge
- Schechner, R. (2011). *Θεωρία της Επιτέλεσης*. Αθήνα: Τελέθριον.
- **Singer, S (1972). When a Great Tradition Modernizes**. New York: Praeger
- Turner, V., (1969) *Ritual Process. Structure and Anti-structure*. London: Routledge

Van Gennep, A (2016). *Τελετουργίες διάβασης: Συστηματική μελέτη των τελετών*. Αθήνα: Ηριδανός